

KIHÁGÁSOK, BÜNTETÉSEK, TÁRSADALMI ELLENTÉTEK A KÉZDIVÁSÁRHELYI SZÜCS CÉH ÉLETÉBEN

CSEREY ZOLTÁN

A jelen tanulmány a céhek életének egy kevésbé ismert jelenségével foglalkozik. Arra keresi a választ, hogy a XVIII. század végén és a XIX. században a kézdivásárhelyi szücs céh mindennapjaiban hogyan viszonyulnak az emberek egymáshoz, feletteseikhez és a céhhez, mint intézményhez; a céhnek pedig milyen mértékben sikerült helytállni az igazságtétel és bíraskodás igen bonyolult feladatkörében.

A céhvezetők elsőrendű feladatát jelentette a rendfenntartás biztosítása, valamint a működési szabályzat és céhtörvények betartásának megkövetelése. Ezek a törvények és rendelkezések megszabták a céh tagjainak életvitelét, intézményesen gondoskodtak az idetartozók sorsáról halálukig. Akik nem akartak beleilleszkedni a céhek által megszabott keretekbe, nem tartották tiszteletben a közösségi élet normáit, vagy megkerülték a céh előírásait és szokásait, szembekerültek a céh igazságszolgáltató erejével. A céh tehát nem nézhette közömbösen a kihágók, a rendbontók, az erőszakoskodók, az összeférhetetlenek vagy tolvajok, közösséget bomlasztó tevékenységét. A céhvezetők a törvényeket jog és igazságérzéküktől függően gyakorolták, s a figyelmeztetéstől-megróvástól a megdorgálásig, a borban kirótt büntetéstől a pénzbírságig a büntetések széles skáláját alkalmazták.

Ahogy az egész társadalmi rend és annak jogintézményei, úgy az efajta igazságszolgáltatás sem épült az egyenlőségre, a gazdasági állapot és a társadalmi helyzet, a céhtagok között fennálló rendfokozat sok esetben befolyásolta az ítélethozatalt. Az inasok és mesterlegények a pénzbírságon kívül testi fenyítésben is részesülhettek.

Az emberi kapcsolatokból eredő mindmégannyi torzsalkodás, veszekedés, egymás szidalmazása és sértegetése adta a legtöbb munkát az igazságtevő céhvezetőknek. Ezeknek a megnyilvánulásoknak igen sokszor az asszonyok — a céhbbeliek feleségei, menyei, anyósai — voltak a főszereplői. A verekedések, a jóerkölcsök elleni vétségek, a lopás, a céhvezetőkkel szembeni tiszteletlenség, rágalmozás, céhtitok kibeszélése, gyűlésekről és más közös programról való hiányzás mind a céhszabályok megsértésének számított és a céh ítélőszéke a kihágások természete és nagy-

sága szerint alkalmazta a büntetéseket. A bűnvádi eljárást igénylő kirívó esetek a városi igazságügyi szervek hatáskörébe tartoztak, a céhvezetők ítéletei ellen is ezekhez lehetett fellebezni. A kézdivásárhelyi céhtagok peres ügyeit azonban nemcsak a céh és a városi magisztrátus intézte, hanem azokba a katonai parancsnokság is beleavatkozott, amikor csak szükségesnek vélte.¹

Katonai büntetések

A céh tagjai, határőrökként is, állandó katonai szolgálattal tartoztak a császárnak. A helyi parancsnokság „katonai fegyellemmel“ gyakorolta a hatalmát a katona-mesteremberek felett. Ezt az állapotot tükrözi egyébként az 1786. október 11-én kibocsátott rendelkezés is: „A nemes regiment, hogy annyival is inkább, mint katonavárosbeli céheket segíthesse és oltalmazza, privilégiumaikat megkívánta látni, látta és értette, ily kondícióval: hogy éljünk azokkal, mint eddig továbbvaló parancsolatig, de vissza ne éljenek azon privilégiumokkal. Az öregeket az ifjak, az elsőket és utolsókat, nevezetesen a tisztségviselőket megbecsüljék és azoknak hasznos parancsolatait megfogadják, minden céh dolgaiban azoktól függenek, hogy testi büntetésre okot ne szolgáltatassanak.“²

A katonai hatóság tehát az elnyomás eszközévé vált, beavatkozott a céhek belügyeibe is: ítélezhetett a céhtagok felett, katonai büntetéseket alkalmazva, mint az áristomot, és a vesszőzést. Jantsó Pétert a céh 1775-ben „megzálagolta“, mert inasszegődéskor a céh törvényeit nem tartotta tiszteletben. Nevezett a kapitányhoz ment panaszra és hamis vádakkal illette a céh vezetőit, úgy hogy „a kapitány uram az utolsó szem láncra tetette a két nagyobb céhtisztet és ott szenvedtek egy fél nap“³. A céh ítéleteit az erősebb jogán a katonai vezetők tehát felülbírálhatták és belátásuk szerint akár a céh vezetőit is megbüntethették. Szöts Istvánt és fiát, Pétert, a céh 1777-ben „egzàmenre vette“ réce és malaclopásért. A vádlott azonban nagyon indulatosan viselkedett és káromkodott, amiért a „militáris tiszturak“ áristomba és ott vasba tették, s katonai parancsra a céh is megbírságolta Szöts Istvánt 1 magyar forintra. Kováts Bálint 1781. március 23-án — miután már több rendben kisebb kihágásokért büntették — súlyosabb cselekményt követett el. Ezúttal katonai büntetésben is részesült, a céhvel szemben pedig nyilvánosan javulást ígért: „Ha nem a nemes társaságnak törvénye és igazságának rendje szerint élne, a nemes társaságtól végképp elrekesztetik“. Fogadalmát azonban nem tartotta be, így mesterségének gyakorlásától ideiglenesen eltiltották. Kérésére a céh 1781. október 15-én másodszor is soraiba fogadta „olyan lekötéssel, hogy ha többé azon gonoszságba elegyítené magát, a nemes céhtől végképp elzárattasák és elrekesztessék“. Az izgága ember lopás bűnével 1787-ben ismét a vádlottak padjára került, „a nemes regiment“ „másodszor is megbüntette“ a nemes céhnek a békeség ónusában adott egy német forintot és az egész céhet megkövette a céhmester uram házánál“⁴.

Csiszár Sámuel mesterlegényt 1802-ben a regiment lopásért keményen megbüntette, apja pedig a céhet két veder borral „békítette meg“. A mesterlegényt ez után is több rendben lopáson érték s miután 1806-ban szalmalopásba keveredett, a regiment újólág megbüntette: a céhnek négy veder bort fizetett, egyszersmind utolsó figyelmeztetésben is részesítették. Ugyanabban az évben Kováts József, Csiszár Sámuel, Nagy János, Sükös András, Jantsó Sámuel, Bodó János, Szöts István, Bodó Sámuel“ egyenlő akaratból csináltattak egy különös levelet és mindnyájan szubszkribálták, mely levélben céhünk ellen való dolgok voltak megírva, ezen levél írásáért a batalion kommandó eleibe kerültek és megbüntették pálcával“. ⁵

1815-ben Molnár Péter a császári parancsolatot a franciák elleni ki-rukcolásra megszegte, őt is mindkét hatóság megbüntette, a regiment is és a céhnek tíz rhénes forintnyi, igen magas összeget kellett fizetnie. ⁶

A céhrendfenntartás eszközei nem bizonyultak mindig eredményesnek, ilyenkor végső segítségül a céh e katonai hatóságokhoz folyamodott. „1841-ben mivel látja céhünk, hogy Molnár Ádámmal teljességgel nem bír hozta ezen határozást, mivel ha legszebben bánnak vele akkor sem engedelmeskedik, tehát meghagyatik ezennel, hogy tüstént haladék nélkül a kompánia kommandónak minden cselekedetét összevéve beadni céhmester uraimék el ne mulasszák“. ⁷

A céh vezetősége és a katonai parancsnokság közötti megértés a kölcsönösség elvét feltételezte. A céhnek bizonyos szolgálatokkal kellett a katonaság hatalmi támaszát viszonznia. A céh többrendben borral kedveskedik a tiszteknek. 1816-ban a számadáskönyvbe ezt jegyezték be: „A tiszturak számára három kupa óbort vettünk“. ⁸ 1831-ben ugyanez megismétlődik „Karácsony másodnapján a nemes céh akaratából a tiszturaknak küldetett három kupa óbor“. ⁹ A honorárium egy másik fajtáját az jelentette, amikor a céh a katonaság részére, vagy a tiszteknek bérmentesen valamilyen szücszterméket készített. 1807-ben Molnár József, Jantsó János és Bodó Sámuel megjavították az ezredbeliek kozsókjait, s ezt a jegyzőkönyvbe „mint a nemes céhből valami különös szolgálatot tevők“ megkülönböztetett helyen jegyzik be. ¹⁰ 1822-ben a céh saját költségén „a major úr bőreit kicsáváltatta, a hét darab 1,24 rénes forintba került“. ¹¹

A katonaság nem válogatott az eszközökben, hogy céljait elérje. Attól sem riadt vissza, hogy a céh törvényeinek megkerülését követelje, ha éppen pártfogoltját akarta a céhbe bejuttatni: „Ezen regiment egész megelégedéssel tekintvén Nagy József, strázsamesternek eddig való szorgalmasan vitt katonai szolgálatjára, azt is tudván, hogy igen szegény állapotban vagyon, atyjától is kicsiségben árvaságban maradt el, kívánva rajta valami uton-módon segíteni, de minden más utak mostan el vannak zárva, hanem csupán a privilegizált becsületes céhnek azon segedelmeit kívánta megszólítani ezen regiment, hogy feljebb említett okokból és csupán a regiment tekintélyéért melyből senki is következtetést ne húzzon, juszt ne formáljon, a privilegium ártikulusai ezen példáért semmi romlást ne szenvedjenek, ezen becsületes és jóra menendő ifjat, aki még főtisztviségre is léphetik, a bekövetkezendő karácsonyi gyűlésekben mesteri

jussokban beiktatni és inkorporálni, amennyiben lehet a költségben és megkímélni tartásuk jóságos cselekedetnek és a kompániával és regimenttel tett hajlandóságnak¹². Természetesen a katonai ajánlólevél meghallgatásra talált: Nagy József, 1822-ben az inasi és mesterlegényi időszak letöltése nélkül kerülhetett a céhmesterek soraiba!

A katonaság jelenléte, más erdélyi városoktól eltérően, mind nagyobb befolyást gyakorolt a kézdivásárhelyi céhek belügyeire, korlátozva ezek önállóságát is. Míg a testi fenytés máshol csakis az inasokra és mesterlegényekre róható büntetés volt, addig Kézdivásárhelyen a katonai hatalom ezt a megalázást a mesterekkel szemben is alkalmazta.

Veszekedések, torzsalkodások

A céh ellenőrizte a kötelékébe tartozó személyek magaviseletét a mesterség gyakorlása közben, valamint a magánéletben is. A céh élete tele volt feszültséggel, ellentétekkel. A mindennapi élet elkerülhetetlen jelenségei, a súrlódások, torzsalkodások, veszekedések napirenden voltak. A nézeteltérések, nem egyszer verekedéssé fajultak, gyakran a céhgyűlés egyébbel sem foglalkozott, mint a feljelentések és panaszok kivizsgálásával, orvoslásával. A szűcscéh 1649-ben kelt szabályzata kihangsúlyozta: „Ha az egyik mesterember a másik mesterembertől meggyaláztatik és illetlen szóval illetik egymást, annak bírsága egy forint és egy font viasz¹³. Az 1824-es felújított kiváltságlevél a céh ítélőszékére bizta az elkövetett tett súlyosságának elbírálását és a büntetés kiszabását: „Az az ember, amelyik társát a céhgyűlésekkel vagy utcán, városban, fogadóban illetlen szavakkal mocskolná, vagy tettelegességhez folyamodna, ezen személy a céh által büntetendő¹⁴. Sokféle eset és körülmény idézte elő a felfokozott indulatok kirobbanását a meg-megújuló civakodásokat, a személyes ellentétek nyilvános sértegetésekben vagy szitkozódásokban való megnyilvánulását. A családokon belüli vagy idegen személyek közötti haragoskodások igen feszültté változtatták a látszólag békés céhéletet, amelyet csak elmérgesítettek a büntetések kirívásakor alkalmazott megkülönböztetések is.

Molnár Józsefné menyével, Molnár Sámuelnéval 1807-ben több ízben is veszekedett, de a többszöri büntetés sem csendesítette le a két civakodó asszonyt, továbbra is csúnyán szidalmazták egymást, úgy hogy az ügy a századparancsnokságig jutott el, a céh pedig a következő büntetést alkalmazta: „A fent nevezett asszonyok céhünkben végképp kirekesztesenek, hogy sem egyszer sem másszor a céhvel semmi színű dologban semmi bajuk ne legyen“. Molnár Józsefné nem akarta tudomásul venni bűnösségét és 1817-ben instanciával fordult a céhhez, amelyben teljes ártatlanságát próbálta bizonygatni. A céh azonban megmaradt eredeti álláspontján, de elhatározta, hogy „tekintettel néhai urának céhünk mellett folytatott hivatalbeli szolgálataiért, amikor a könyörgő asszony meghal, a céh illő tisztelettel lenni el nem mulassza¹⁵“.

Molnár Péterné 1819-ben csúnya veszekedések után bepanaszolta Molnár Ádámnét. A céh meghallgatta a panaszukat és céhbéli asszonyok-

hoz nem illő viselkedésükért mindkettőt négy forintra büntette.¹⁶ A visszaesőket, a fegyelem és a céhszabályok gyakori megsértőit magas bírságokkal próbálták jó útra téríteni. A már említett Molnár Péterné ellen, a főcéhmesterné is panaszt emelt, akit minden ok nélkül megszidott, részegesnek nevezett. A vádló panaszát három tanúval is igazolta. Molnár Péternét a céh 12 forintra büntette, azzal a megjegyzéssel, hogy amíg a bírságot meg nem fizeti, céhbeli asszonynak nem tartatik, s az egész „a céhbeli asszonyokkal annyi bajoskodás nem volt, mint vele eddigelé”¹⁷. Molnár Péterné a kirótt büntetést nem volt hajlandó kifizetni, így 1820-ban a céh elhatározta: „Még azon érvényes ítéletnek eleget nem téveszen addig a nemes céh is lemond ökegyelméről olyan módon, hogyha meghalna a céh nem temeteti el.”¹⁸ A kiközösítés egyik legsúlyosabb formája volt az, amikor az elhunytat a céh nem tekintette saját halottjának és megtagadta tőle a céh tagjainak kijáró, nagy ceremóniájú temetési szertartást.

Hasonlóképpen ítélkezett a céh 1832-ben Sükös Andrásné felett is, aki ellen több felől is panaszt nyújtottak be: „Rút, mocskos, elszenvédhetetlen szavakkal szitkozódik.” Viselkedése ellenkezett egy becsületes céhbeli asszony karakterével, a vádat hiteles dokumentumokkal bizonyították be. A bepanaszolt asszony többszöri idézésre sem jelent meg és a terhére rótt hibákat nem volt hajlandó elismerni „... ezért mint sok hibával teljes és moróza asszonyt a céh magának hagyta”¹⁹. Az összeférhetetlen, megrögzött veszekedő, hibáit be nem ismerő és kiszabott bírságot kifizetni nem akaró személyeket a céh kizárta soraiból.

Kováts Dániel és öccse, Kováts Imre 1820-ban részegen a város piacán, megtámadta Papp Lászlót, a támadókat fejenként hat német forintra büntették, és figyelmeztették arra, hogy hasonló eset előfordulásakor a céhből kizárják őket.²⁰

1821-ben, öreg Jantsó József az öccsével támadt vizály ügyében a századparancsnokhoz fordult, amely ezt a céh elé utalta. A céh úgy döntött, hogy mindkettőjüket hat forintra bünteti, tekintettel arra, hogy a céhgyűlés előtti tárgyalás folyamán is becsmérelték és leköpdösték egymást.²¹ Ugyan ebben az évben, Jantsó Dánielt Jantsó József szidalmazásáért egy forint kézpénz és egy font viaszra büntették.

1822-ben, Moska Jánosnét, aki „fertelmes vén latornak” szidta az apósát, hat forint büntetésre ítélték azzal a meghagyással, hogy annak kiegyenlítéséig korlátozzák céhbeli jogait.²²

1824-ben Bodó András, Jantsó Dánielhez ment és ott nagy lármát csapva, fenyegetések között hangoztatta, hogy „a belit kiontsa és a nyakára tekeri, mihelyt valahol megtalálja”. Ezért négy forint pénzbírsággal sújtották.²³

Jantsó Dánielt és feleségét, 1830-ban hat rénes forintra büntették, miután Zonda Zsigmond bizonyítása alapján megállapítást nyert, hogy szidalmazták Mágori Mózesnét.²⁴

1832-ben Kováts Imrét és Nagy Józsefet nyilvánosság előtti veszekedésért fejenként egy forint és 36 krajcárra bírságolták.²⁵

1834-ben Molnár Dávid és felesége panaszt emelt Molnár Péter és felesége ellen becsületsértésért: „...az urad beteges, mégis mindegyre malacozol, mint a gölye“ mondták, s ezért hat német forintra büntették őket.²⁶

1837-ben Szalatsi Kelement két kupa bor megfizetésére büntették Benkő Dániel szidalmazásáért.²⁷

Kováts Istvánt 1854-ben három rénes forintra bírságolták, mert a céh székhelyén szidalmazta Jantsó Sámuel.²⁸

Verekedések

A veszekedések, valamint a mértéknélküli szeszesital fogyasztás gyakran verekedések okozójává váltak. Súlyosbító körülménynek számított, ha nyilvános helyen, különösen a céh házában veszekedtek. Az asszonyok olykor nemcsak a veszekedések kezdeményezői, hanem verekedések résztvevői is voltak. A verekedésekről, a vétkesek megbüntetéséről gyakoriak az utalások a céh jegyzőkönyveiben.

Szöts Sámuel két magyar forintra büntették 1803-ban, mert Mátyás nevű testvérét kicsúfolta és megverte.²⁹

1819-ben Molnár Péter a menyét, Molnár Mózesnét fejszével ütlelte, ezért két forintra bírságolták. Ugyancsak ebben az évben Moska János a céh házában, a Szent János napi gyűlés alkalmával megrészegetett és a főlátómestert — amiért az rendreutasította — mellbeütötte. Bodó Ferencet a földre teperte és elszakította Jantsó Józsefnek a lajbiját. Csak nehezen sikerült lecsillapítani és eltávolítani a céh házától. Tetézett vétségéért 12 forintra büntették.³⁰

1835-ben Jantsó Jánosnét a céh hat magyar forintra büntette, mert a céhtagokat leértesítő „dékányt“ pofon ütötte. Férje protestált az ítélet ellen, de megalapozottság híján nem vették figyelembe. „A büntetéshez Jantsó Jánosné nem állott, haragosan elment, amely morózusságáért a céh elvégzé, hogy halála esetén sem fog elmenni a temetésére, ha a büntetést meg nem fizeti“.³¹

1847-ben Céhösszejövetel után Sükös András és Kováts Sámuel hazafelé menet összeverekedett és egymást „lekörmölték“ amelyért mindkettőjüket három magyar forintra büntették.³²

Molnár Ádám 1852-ben a város piacán megtaszigálta Molnár Dániel öreg mestert. Büntetése egy forint készpénz és egy font viasz volt.³³

1853-ban öreg mester Szöts Sámuel Filis Mátyáshoz ment, de csak a feleségét találta otthon, akit megkarmolt és megtaszigált. Tettéért három forint 20 krajcár büntetést kapott. Ugyanazon évben Bodó József és Kasparik Jákob a város piacán összeverekedett és egymást szidalmazták. Mindketten három rénes forint és 20 krajcár büntetést fizettek.³⁴

1854-ben Kováts Dénes és Bodó Áron, a céh házában összevesztek és egymást megpofozták. A céh fejenként hat magyar forint büntetésre ítélte őket.³⁵

Szöts Ábrahám 1857-ben Bodó Áron ruházatát összemocskolta és sapkáját is elszakította. Büntetése egy forint kézpénz és egy font viasz, valamint kártérítés a sapkáért.³⁶

Amint e fenti példákból is kitűnik, a céh nem nézhette tétlenül az eluralkodó erőszakoskodásokat, az egyre ismétlődő tettelegességeket, a testi sérelmeket és anyagi károkat okozó dulakodásokat. Előidézőit anyagi megrovásban részesítette. Különösen súlyosan büntették azokat akik a céh elöljáróit bántalmazták.

Az italozás okozta kihágások

A céh egyhangú, mindennapi életében a változatosságot és kikapcsolódást a gyakori mulatozások jelentették. Az inasszegődés, mesterlegénnyé válás, mesteravatás, céhmesterválasztás nem történhetett lakmározás, italozás nélkül. Alig volt céhgyűlés, összejövetel vagy temetés, melyek ne végződtek volna közös ivászattal. A mérték nélküli italfogyasztás gyakran vált kihágások okozójává. A részegségben elszabadult indulatok szóváltásokhoz, egymás sértegetéséhez és sok esetben tettelegességhez is vezettek. A céh nem szabályozta az italozás mértékét, de valahányszor kihágásra adott alkalmat, nem késlekedett megtorolni. Alább közlünk néhány esetet:

„1808-ban egyik céhgyűlés befejeztével Papp Márton és Papp László az italtól annyira megterheltették magukat, hogy Papp Márton az asztalra dülvén nyálát és taknyát csunyán kiszotyogtatta, innen fel sem tudván kelni, más vitte ki a füstházba. Papp Lászlóval együtt mindketten ott is háltak. Papp László még azt is merte cselekedni, hogy a céh tisztjei jelenlétében a céh ládájára is rávizelt, holott mikor ezt cselekedte, még nem volt olyan ittas. Ezen súlyos vétségükért egyenként 12 rénes forintokra büntették azzal a hozzátétellel, hogy ha még ilyen dolog előfordulna a céh többejt rajtuk ne segítsen, hanem minden ellentmondás nélkül a felek céh nélkül maradjanak“.³⁷ A céhládát mint hatalmi jelképet megkülönböztetett tisztelet övezte. A ládának vagy más céhszimbólumoknak megszenteltségének a legsúlyosabb kihágások közé számított.

„Papp László 1831-ben a Csiszár Sámuel asztalánál miután a borból és ételekből jól beszédett, ezzel meg nem elégedett, hanem a céh asztaláról zsebét és mejjét fehér kenyérral megtöltvén azzal a céh házából kiment. A kislátó, Moska Jánost utánaküldvén, aki a kenyérdarabokat a mejjéből kiszedte és a nemes céh előtt megmutatta. Megbüntették két rénes forint és harminc krajcárra és még hozzáadá a céh, hogy ha még olyat cselekedne soha többé a Céh házához nem hivattatik, hanem az asztalokból porcióját a házához küldvén kapja meg.“³⁸ Tehát az alkohol mértéknélküli fogyasztásának ellenállni nem tudó mesterembert a közös összejövetelekről való kizárással is megfenyegették.

Csiszár Sámuel 1836-ban az adventi gyűlés alkalmával rendetlenül viselte magát: kalapját a céh házában a fején tartotta, elaludt és amikor

felébredt poharát is feldöntötte. Illetlen viselkedéséért két kupa borral büntették.³⁹

Jantsó János 1843-ban a Bodó Sámuel fiainak inasként való felvételekor rendezett összejövetelen megrészegetett és az asztalnál elaludt. Őt is két kupa borral büntették. Ugyanezen alkalommal Szóts Dániel is megrészegetett, a nagy szakácskanállal evett, tolvajnak szidta a céhet és kérte vissza azt a pénzt, amit a céhnek fizetett. Viselkedéséért a jegyzőkönyvben fel nem tüntetett szankcióban részesült. A Szent János napi gyűlés után rendezett mulatságon is megrészegetett s az őt rendreutasító Jantsó Sámuel úgy arcul ütötte, hogy a vér előntötte.⁴⁰

1857-ben Szóts Ábrahámot hat magyar forintra büntették, mert Jantsó Sámuel fiának a temetésén megrészegetett és garázdán viselkedett.⁴¹

Erkölcsei kihágások

A céh szigorúan őrködött tagjainak feddhetetlen erkölcsi élete fölött. Minden olyan cselekedet, amely a kor amúgy is szigorú erkölcsi szabályait megsértette és a céhszervezet jó hírnevén csorbát ejtett, megtorlásban részesült. A fentiek igazolására szolgáljanak az alábbi példák:

1806-ban „Kováts József céhmester felesége holmi ocsmány és bűnös dologba elegyedett és cselekedett Jantsó Mózással. Kováts József megbékélt a nemes céhvel és fizetett feleségéért három magyar forintot, ugyanakkor Jantsó Mózes nem volt hajlandó megfizetni a megbékélését a céhvel. Ezen engedetlenségéért a mestersége fel vagyon fogva mindaddig, amíg a céhvel meg nem békül. Viselkedéséből az tetszik ki, hogy csúfolódik az egész céhvel és nem akar neki engedelmeskedni.”⁴²

1817-ben „öreg Papp László megbékült a céhvel a felesége iránt és fizetett egy veder bort azzal a hozzátétellel, hogy amely gyermekeket a felesége a házához vitt, azokat — megvallá céhünk előtt — hogy nem tartja magáénak sem egyszer sem másszor, és így eszerint a céh is ezen fattyú gyermekeket mint céhbeli mesterember gyermekeinek jövedőre nézve nem veheti, és nem is ismerheti.”⁴³ A céh ugyanis védekezett létszámának felduzzasztása ellen. A mesterember törvénytelen gyermeke nem részesülhetett a céhtagok számára biztosított kedvezményekben.

1822-ben „öreg Moska József a szolgálójának gyermeket csinált, mely tisztátalanságot céhünk nem szenvedhetvén el, a nemes céh megbüntette három veder borig.”⁴⁴

1841-ben Nagy József azért fizetett a céhnek egy veder bort, mert felesége házasságkötésük előtt törvénytelen gyermeket szült. Ugyanebben az évben Sükös Ferencet is azért büntették egy veder borral, mert más feleségének született tőle gyermeke. Sükös András mesterlegényt is egy fél veder borral büntették, mert a főlátómester, Jantsó János szolgálóját anyává tette.⁴⁵

Egy olyan intézménynél, mint a céh is, ahol az öregek és árvák, a nyomorultak és szerencsétlenek különös gondoskodásban részesültek, az

elaggott, tehetetlen szülőkkel szembeni rossz bánásmód, a velük alkalmazott erőszak és brutalitás, a közvélemény felháborodását váltotta ki, s szigorú büntetést vont maga után.

1814-ben „Bodó András ellen pansz tétetvén az édesanyjával való kegyetlenség dolgában, mely pansz céhünk előtt vizsgáltatván és a feladás megbizonyítódott, mely hibát maga is megismervén, nem tagadt, hogy kötelet akart az anyja nyakába vetni. Tettéért a nemes céh 18 rénes forintra büntete és emellett, hogy újra-eskedjék a céhbe“.⁴⁶

1824-ben öreg Moska József bepanaszolta a fiát, Moska Jánost, hogy megverte, feltaszította és az ingét is elszakította. A panaszolt a vádat nem is tagadta, a céh pedig három német forintra büntette.⁴⁷

Lopások

A céh a lopások elkövetőivel szemben is teljes szigorral lépett fel. Ezt számos példa igazolja:

Szöts Péter fiát egy magyar forintra büntették 1777-ben, mert a városi erdőben a bíró lováról a kantárt eltulajdonította.⁴⁸

1781-ben „Sükös András találtatott holmi lopásbéli dolgokban, hire kelvén céhmester uramék mindjárt hivatták és azon hibájáról a céh előtt meg is békélt.“⁴⁹

Szöts András Péter fia 1784-ben kukoricalopásba keveredett, továbbá többi pajtásaival Kantai Szöts István lovait a fűveskertből elhajtották, amelyek közül egyiket el is árusították. Cselekményéért a kompánia is és a céh is megbüntette.⁵⁰

1805-ben „Szöts Izrael holmi lopásban találtatott, úgy mint ezüstsó-tartót és drágaköveket, megbüntettetett nyolc forintokig, oly kondícióval, hogy ha jövőben is ebben talátnék, céhünk nélkül maradjon. Ugyancsak nevezett 1807-ben is céhgyűlés elé került holmi lopásnak dolgáért. Torjai Finta József hazahozatván ötöt Brassóból, ellopta ennek egy pisztolyát, Kézdivásárhelyről Sebesi Józseftől egy pár csizma szárát, amely rossz cselekedetekért megbüntettetett három veder borig.“ Visszaeső bűnös lévén a céh ismételten utolsó figyelmeztetésben részesítette: „hogya még efféle hibába vagy csak a legkisebb akármi névvel nevezendő lopásbéli dolgokban talátnék a nemes céhből végképpen kirekesztessék, melyet a maga neve aláírásával megerősítette a fent nevezett személy. Mindezek ellenére nevezett ismételten lopásba keveredett 1828-ban is, azáltal, hogy Csiszér József halálakor az atyamester távollétében őt bízták meg a temetési szertartás megszervezésével, s a virrasztáskor a halottas háztól az elhunyt katonasapkáját és egy háromágú evővillát eltulajdonított. Korábbi hibáit figyelembe véve, a nemes céh azon büntetést csapta ökelme fejéhez, hogy soha többé a nemes céh gyűléseibe be ne hivattassék. Mesterségétől és munkája árulásától el nem záratik, de a színben úgy mint a sokadalmakban legvégén lesz a helye“⁵¹

Sükös András 1831-ben három forint büntetést fizetett azért, mert ittas állapotban a világtalan Molnár Imre házából dohányt és egy forint tizenkét krajcár készpénzt ellopott.⁵²

Szalatsi Kelement 1835-ben egy forint készpénz és egy forint viasz bírságban részesítették, mert az 1834-es nagy tűzvész alkalmával a Benkő kapitányné „elpusztult életéről“ ezüstkannalat lopott el. Ugyan ebben az évben Sükös József ifjú mestert a céh fél veder borral büntette, mert a Szóts Elek házából ellopott egy ezüst „huszast“.⁵³

1836-ban ugyancsak Sükös József ügyében ítélzett a céh, aki Bodó Dániel mészárosból bárányokat, Kováts Dániel kis-céhmestertől a céh számára megvásárolt bőrökből hármat ellopott. Összesen hat forintra büntették azzal a figyelmeztetéssel, hogy ismétlődés esetén „derékasztalt“ kell fizessen a céhnek.⁵⁴

Nagy József fiát, Sámuel 1837-ben hat magyar forintra bírságolták, mert Jantsó József öregmesternek a céh megbízásából elküldött bormennyiséget eldugta a céhmester pajtájába és társaival együtt megitták.⁵⁵

Kováts Sámuel 1844-ben hat forintra büntették, mert Molnár Józsiás istállójából egy láncot lopott.⁵⁶

Kováts Sámuel feleségét 1847-ben két rénes forint és harminc krajcár büntetésre ítélték „valami lúd elorzásáért“.⁵⁷

A céh jegyzőkönyveinek tanúsága szerint a lopások nem voltak túl gyakoriak, ami egyben tükrözi az akkori időkben uralkodó erkölcsi állapotokat is. Az eltulajdonított tárgy a legtöbb esetben jelentéktelen, viszont a bűnös gyakran visszaeső.

A céh és vezetői elleni fegyelemsértések

A céh tagjai minden körülmények között tisztelettel és engedelmességgel tartoztak vezetőiknek. A rendelkezések és szabályzatok kihangsúlyozták a céhvel és előljáróival szembeni helyes magatartás szükségességét. Az ezredparancsnokság által 1786-ban kiadott rendelkezés is a szófogatlanok és tiszteletlenek számára megtorlást helyezett kilátásba. A céh 1824-ben felújított szabályzata is kitér erre: „Minden mesterember kötelessége, hogy a választott céhmesterekkel illedelmesen viselkedjenek, különösen az ifjabb mestereknek be kell tartani pontosan a céhmester utasításait büntetés terhe mellett“.⁵⁸ A fegyelemsértések elég magas száma tanúsítja a tagok és vezetők közötti ellentéteket.

1802-ben a céh fél veder bor megfizetésére büntette Papp Lászlót, mert gyalázta a főcéhmestert.⁵⁹

Bodó Andrást 1803-ban három magyar forintra büntették, mert a kiscéhmestert szidalmazta.⁶⁰

Bodó Sámuel 1808-ban egy kupa bor büntetéssel sújtották, mert a főlátómester szavát nem fogadta meg, nyakaskodott és „kacagásul vette parancsolatját“. Abban az évben ugyancsak egy kupa borral bírságolták Csizsár Dániel ifjú mestert mert kijelentette, hogy „abból bizony a céh nem iszik“.⁶¹

1815-ben Papp Lászlót három kupa borral büntették, mert a főcéhmesterrel megengedhetetlen hangnemben beszélt.⁶²

1817-ben abból az alkalomból, hogy a főcéhmester báránybőröket vásárolt a céh számára, Bodó Ferenc „megalázó, csúnya szavakkal prostituálta a nemes céhet“. Ezért tizenkét rénes forintra büntették.⁶³

1819-ben a fent is említett Bodó Ferencet, mint visszaeső bűnöst kilenc rénes forintra büntették, a főcéhmester gyalázása miatt.⁶⁴

Kováts Sámuel kislátómester 1820-ban a bárányhúsdaráló helyen gyalázta a céhet, három német forintra büntették. Ugyanabban az évben Jantsó Dánielt három német forint bírságra ítélték, mert a céh házánál fenyegetőzött, „hogy a céhet törvény elé idézné az örményekkel folytatott perekért“.⁶⁵

1826-ban a Sükös András fiainak inasi asztalánál, a malacsütéssel Dezső Mózeszt bizták meg, aki a következőket mondta: „hogy kinek vagyon malaca, az hozza a céhmester uram házához“. Feleselő szavaiért két kupa borra büntették. Ugyanabban az évben Jantsó János és Molnár József között vita támadt céhbeli rangsorolásuk tekintetében. A megsértődött Molnár József csúnya káromló szavakkal sértegette a céhet, ezért tizenkét rénes forintra büntették, továbbá „ha efféle izetlen sértést tenne ezután is, legutolsó mesterember fog lenni céhük társaságában“.⁶⁶

Kováts Imrét 1827-ben tizenhat krajcárral bírságolták, mert csúf szavakkal sértegette azokat, akik „az ő áruló helyét ujrairták a színben“.⁶⁷

1828-ban Molnár Ádám és Sükös József vendégasztalánál „Szalatsi Kelemen Szotyori bíró urat rút szavakkal illette, a céhmesternét és másokat is lebecstelenített, a látómestereket és az egész céhet kisebbítette, kalapját feltette, Jantsó József öreg volt céhmestert nem egy, hanem több rendben lepökdöste, Kováts József atyamesternek a kalapját a fejibe beleverte és a tálakba belepökdösött. Ezen hibájaiért a céh tisztjei és némely öreg tagjai előtt egy veder bor büntetése mellett megbékült, ha többet ilyen tetteket tészen, cselekszik és beszél, a céh gyűlésébe soha ne hivattassék, hanem az asztaladásokkor a porcióját házához küldve kapja meg“.⁶⁸

1829-ben Szóts Jánost azért bírságolták meg egy rénes forintra, mert Molnár Dániel öregmester poharát nem volt hajlandó megtölteni. Ugyanezen évben Sükös Andrásné tizenkét rénes forintra bírságolták, mert csúnyán szidalmazta a céhet és azzal hancegett, hogy két kupa bornál többre úgy sem fogják megbüntetni.⁶⁹

1831-ben Tóth István öregmester a céh házánál megkésve és borotvátlanul jelent meg, amelyért tizenhat krajcárral büntették. Hibáját be nem ismerte és a következőket mondotta: „Követem magamat én bizony egy krajcárt sem adok.“ A céh ítéletével szembeni magatartásáért büntetését három rénes forintra emelték fel.⁷⁰

1836-ban Jantsó János ifjúmestert egy rénes forint és tizenkét krajcárra büntették, mert a kiscéhmestert durva szavakkal sértegette. A büntetés jogosságát kétségbevonó és ezért a céh házától megbántottan eltávozó mesterember büntetését még harminchat krajcárral megtoldták.⁷¹

1839-ben Bodó Józsefet (Kuti) hat magyar forintra büntették, mert a céhet gyalázta és a házához látogató látómestereket megtámadta. Ugyanezen évben a céhmesterválasztáskor „Nagy Mózes, Bodó Dávid, Kováts István és Molnár Ádám összeegyeztek, hogy Jantsó József öregmestert húzzák ki a céh házából, mert a votumokat őkegyelme elvette a dékányon alulvalóknak. Az investigáció szerint a következő büntetést kapták: Nagy Mózes tizenkét magyar forintot, Bodó Dávid kevésbé volt hibás, hat forintot, Kováts István nyolc forintot és Molnár Ádám tizenkét forintot, mert Jantsó Józsefet céhháborítónak nevezte.”⁷² Az a tény, hogy a céhtagok választójogát csorbították, amint a fenti példából is kitűnik, fokozta a céhvezetőkkel szembeni elégedetlenséget és bizalmatlanságot.

Rendkívüli szigorral büntették a céhgyűlésen hozott határozatok megszegőit. Így például 1840-ben Molnár Józsiás panasszal fordult a céhhez, miszerint április hónapban befogadta műhelyébe bérfizetés ellenében Molnár Dávid mesterembert, aki augusztusig ott is lakott nála. Ekkor azonban Molnár Ádám unszolására otthagya régi gazdáját és az utóbbihoz költözött. A céh határozata értelmében Molnár Dávidnak vissza kellett volna térnie Molnár Józsiáshoz. Molnár Ádám azonban dacolva a céh határozatával arra biztatta Molnár Dávidot, hogy maradjon csak továbbra is nála, mondván „eredj menj haza és dolgozzál, meglátom ki jön az én házamhoz, hogy téged onnén elvegyen.” Molnár Ádámot felbujtásért 24 magyar forintra, míg Molnár Dávidot engedetlenségéért 12 magyar forintra büntették.⁷³ Ez az eset arra is rávilágít, hogy a csökkenő munkalehetőségek és a növekvő céhterhek még a mestereket is bérmunkára kényszerítették. A leszegényedett mester munkaerejét kénytelen volt eladni a tehetősebbeknek.

A céh határozatai nem minden esetben egyeztek meg a tagság véleményével. Ennek alátámasztására említjük Sükös András esetét, aki 1841-ben az egyik céh által hozott határozat kihirdetésekor hallhatóan mondta „ezen ítélet csak egy-két felső előlülő ítélete”.⁷⁴ Szókimondásáért három forintra büntették.

A XIX. század közepe táján mind gyakrabban tapasztalható a tagság önállósulási törekvése, a céh törvényeinek és határozatainak semmibe vevése. 1817. október 22-én gyűlésre ült össze a céh ifjabb Tóth Sámuel ügyében, aki olyan marosvásárhelyi mesterlegénnyel dolgoztatott a háznál, akit a céh eltiltott a mesterség gyakorlásától. Többszöri felszólítás után a céh elhatározta, hogy amíg Tóth Sámuel nem veti alá magát a céh utasításainak „sem mesterségével, se személyileg társaságunkban nem tartozónak tekintjük”. Kötelezték továbbá a céhvel szembeni 90 rénes forint tartozásának rövid időn belüli visszafizetésére.⁷⁵

1846-ban Jantsó Sámuel három alkalommal is a céh elé idézték, mesterlegénye ügyében, de ő a megjelenést mindannyiszor megtagadta és a legényt továbbra is magánál tartotta. Megbüntették két forint készpénzre és két font viaszra.⁷⁶

Az agresszivitásáról közismert Molnár Ádám 1850-ben ismételten a vádlottak padjára került, mert Bodó József kiscéhmesternek az ingét le-

szaggatta és a kezét megharapta, amiért hat forint büntetés megfizetésére és az ing megtérítésére ítélték.⁷⁷

Tizenkét magyar forintra büntették Kovács Tamást, mert 1861-ben, a Szent János napi gyűlésen Bodó József főcéhmestert szidalmazta.⁷⁸

1867-ben Nagy József, a céh házatól egy gyűlés után hazamenet huncutnak nevezte a főcéhmestert. Büntetése tizenkét magyar forint.⁷⁹

1869-ben, a kislátómester arról panaszkodott, hogy midőn a levágott disznókért „az akccist“ beszédte, Bodó János felesége csúnyán összeszidta, akit ezért hat magyar forintra büntették.⁸⁰

A kézdívsárhelyi céhes viszonyok válságát, a XIX. század kezdetétől, a céhtagok és céhvezetők közötti konfliktusok elszaporodása is jelezte.

Rágalmazások

A céhélet sokféle megnyilvánulása között foglalkoznunk kell a rágalmazásokkal, becsületsértési esetekkel is.

1825-ben, Bodó Ferencné hamis váddal illette Bodó Sámuelnét, ezért három rénes forint 12 krajcárra büntették.⁸¹

1826-ban, Szalatsi Kelemen három német forintra ítélték, mert Csizsár Mózeset letolvajozta.⁸²

1836-ban, Molnár Mózesnét egy rénes forint 20 krajcárral büntették, mert hamisan esküdött a katonai parancsnokság előtt, Csizsár András csizmadia ellen. Ugyanabban az évben Csizsár Sámuel és Csizsár Dániel letolvajozták egymást, mindkettőt öt rénes forint és 20 krajcárral büntették, azzal, hogy ha az eset megismétlődik, a büntetést is megkétszerezik.⁸³

Nagy Józsefet 1841-ben az előbbieken már többször említett Molnár Ádám, acél ellopásával vádolta. A céh 15 napot adott az ügy tisztázására. Nagy József két hites személlyel bizonyította, hogy a kérdéses acél az ő tulajdonát képezte, míg Molnár Ádám csak egy személyt tudott állítani igaza bizonyítására, de ez sem tanuskodott hitelesen. A vád tehát alaptalannak bizonyult s ezért Molnár Ádámot 12 magyar forintra büntették.⁸⁴

Jantsó Sámuel 1846-ban bepanaszolta Jantsó Jánost, hogy „nagy gyalázatos hírbe keverte volna miszerint szolgálójának bitangot csinált volna. Ezen gyalázatos hírt Jantsó János nem tudta igazán Jantsó Sámuelre bizonyítani és megbüntették két veder borig“.⁸⁵

Sükös András 1847-ben azért büntették meg három magyar forintra, mert Jantsó Sámuel öreg mestert letolvajozta. Ugyanabban az évben, hasonlóan büntették Sükös Antalt is, aki Jantsó Jánosnét rosszféleséggel gyanúsította.⁸⁶

1849-ben a fent is említett Sükös Antal, Szotyori Sándornét is erkölcsstelenséggel rágalmazta, noha annak erkölcsi feddhetetlensége közismert volt. Sükös Antalt, mint visszaeső rágalmazót 12 magyar forintra bírságolták.⁸⁷

1850-ben, Nagy Mózes főlátómester a céh 12 öreg mesterét ok nélkül részegséggel rágalmazta, ezért 2 forint és két font viasz megfizetésére büntették.

1855-ben Kovács József öreg mester bepanaszolta Csiszár Mózes, hogy amikor a céh hirdetőtábláját hozzávitte, lakásáról kikergette „a panasz pontosan elővételre, de a feladás egész merőben igazságtalannak kitetsző volt, céhünk öregmester Kovács Józsefet 12 magyar forintra büntette meg”.⁸⁸

Amint a fentiekből is látható, az alaptalan és bizonyíthatatlan rágalmak, a tisztességen és becsületen ejtett sérelmek jóvátétele sok gondot okozott a szűcs céh igazságszolgáltatóinak.

A céhtitok kibeszélése

A szűcs céh 1649-ben kibocsájtott kiváltságlevele külön pontban foglalkozik a titoktartással. Tilos volt a céh belső életének, a céhgyűlés határozatainak a kibeszélése. A céhlevél XVIII. szakasza a titoktartással kapcsolatban a következőket mondja: „Két forint és egy font viasz a bírsága annak a mesterembernek, aki céhbeli dolgokat illetéktelen helyen kifecseg”.⁸⁹ De idővel, a körülmények változásai nyomán más büntetést is alkalmaztak. Így 1775-ben Csiszár Dánielt a céh fél veder borra büntette, mert a céh dolgairól idegen helyen beszélt.⁹⁰ Megesett, hogy maguk a céh előjárói éltek vissza hivatalukkal és a rájuk bízott titkokat kibeszélték. 1781-ben „ezelőtt mint egy harmadfél esztendővel a kézdívásárhelyi Nemes szűcscéh társaságának vigyázó okos látómesterei, észrevén és megtudván bizonyosan, hogy akkori főcéhmester Kovács József hite és kötelessége ellen a céhnek titkait, vagyonát, költségeit idegen céhnélkül való emberekkel közölte.” Az ügy kivizsgálására a városi tanács a bírót és a főcéhmestert bízta meg. Ennek eredményeként nevezett egy néhány kupa bor megfizetésére ítélték.⁹¹

1808-ban öregmester Nagy Sámuel, egyházi Benkő József házában a bíró és más idegen mesteremberek jelenlétében „a céhben elvégzett dolgokat előhozván minden ok és szükség nélkül.” Ezért hat magyar forintra büntették.⁹²

1822-ben, „céhgyűlésekor holmi törvényes dolgot eligazítottak, mely eligazításokat Bodó András és Moska János mindjárt kibeszélték. A nemes céh megtudván, ezen szökiviteléért mindkettőt három német forintra büntette.”⁹³

1836-ban ugyancsak Bodó Andrást titok kifecsegése miatt két kupa borra büntették.⁹⁴

A céhgyűlésekről és temetésekről való hiányzások és késések

A céh legfontosabb szerve az összes tagokat magában foglaló közgyűlés volt, melyet évnegyedenként, de szükség esetén bármikor összehívhatott a főcéhmester. A közgyűlés határozott a legfontosabb kérdések-

ben: döntött a peres ügyekben, ellenőrizte a céh anyagi helyzetét, felülvizsgálta az évvégi zárszámadásokat. A közgyűléseken kötelező volt a megjelenés. Elmaradni csak indokolt esetekben lehetett. Az alapos ok nélkül hiányzókat vagy késve megjelenőket büntették. Erről intézkedik a kiváltságlevél XVI. cikkelye is, amely kimondja „hogya valamelyik mesterember táblajárására el nem megyen, a bírsága 32 pénz.”⁹⁵

1839-től mind gyakoribb a gyűlésekről elkéső személyek megbírságolása. Az említett évben Tóth Istvánt, Kovács Imrét és Kovács Istvánt késésükért 16 krajcárral büntették meg.⁹⁶ 1840-től kezdve 8 krajcárt róttak ki a későn jövőkre: a jelzett évben is tíz személyt büntettek.⁹⁷ Ha a céh vezetői közül késett valaki, még szigorúbb volt a büntetés. 1844-ben Csiszár Dániel kiscéhmester és Jantsó Sámuel főlátómester egy forint és négy krajcárt fizetett, ugyanakkor, Molnár Péter atyamestert csak 32 krajcárral büntették.⁹⁸

A gyűlésekről való távolmaradásért jóval nagyobb büntetést szabtak ki. Így 1849-ben a céhmester választásakor 8 személy nem jelent meg s ezért 3—3 forint büntetéssel sújtották őket.⁹⁹

1850-ben haton hiányoztak a céhmester választásról, büntetésük fejéenként két magyar forint és 30 krajcár volt.¹⁰⁰

Kovács József öreg mestert 1853-ban, noha dékány által értesítették, háromszor nem jelent meg a „generális gyűlésekre“, ezért három pengő rénes forintra büntették. Ugyanazon évben Csiszár Mózes is hiányzott három generális gyűlésről, melyért büntetése hét rénes forint és 30 krajcár volt. Ugyancsak 1853-ban Bodó József, Moska István, Molnár Dániel és Gáspárik Jakob egy-egy generális gyűlésen nem jelentek meg: fejéenként két rénes forint és 30 krajcárt fizettek.¹⁰¹

Abban az esetben, ha valamelyik céhmester, céhmesterné, gyermekük, vagy alkalmazottaik közül inas, legény, cseléd meghalt, a főcéhmester táblát járattott, hogy minden céhtag értesüljön a halálesetről és ne csak a temetésre, hanem az elhunyt ravatalánál virrasztás céljából is megjelenjék.¹⁰² Az elhunytat a céh saját halottjának tekintette és gondoskodott tisztességes eltemetéséről. A temetéssel kapcsolatos kötelezettségeket az 1649-es céhlevél XIX. szakasza írta elő „ha a céhben halott esik, vagy mesterember hal meg, vagy asszony vagy pedig gyermek, vagy szegény ember mesterember házánál, a táblajárás a mesterembert ha hon éri a tettemnek temetésére ha el nem megyen annak bírsága 32 pénz.”¹⁰³ Az 1824-es céhszabályzat 26. pontja pedig így szól: „ha mester felesége, gyermeke, inasa meghal a temetésre minden mester feleségestől megjelenni köteles, indokolatlan hiányzás esetén egy forintig büntetendő.”¹⁰⁴ Az 1799. január 6-i céhhatározat a mesterlegények számára is kötelezővé tette a temetéseken való részvételt: „minden mesterlegény, akár idegen vagy céhbéli ember gyermeke, céhbéli embernek halotti agyanál köteles megjelenni, a temetésen ugyszintén.”¹⁰⁵ 1808-ban határoztak a temetések lebonyolítását illetően is „ha valaki a céh részéről meghal, akár ember vagy asszony, az atyamester a testvívőket azelőtt való napon kijelöli, aki ez ellen vét mint szófogadatlan büntessék meg egy forint és egy font viaszra, minden kifogás és kedvezés nélkül.”¹⁰⁶ A halottas háznál való

virrasztást 1836-ban a következőképpen szabályozták: „a céh jónak látja a halotti háznál való kétszeri vagy háromszori virrasztást, azok az emberek, akik a sírt ássák azok csak egyszer kell virrasszanak.”¹⁰⁷

A céhtag elhalálozásától az eltemetésig történő szertartások, gyakorta a végtisztességtételre kötelezett személyek megbírságolásával végződtek. Így például 1808-ban, Kovács Dániel fiának temetésén Jantsó József és Szóts Izrael sírásók a kellékeket (rúdakat és karikákat) nem szedték elő idejében, emiatt a halotti gyülekezet várakozni kényszerült. Mulasztásukért egy-egy kupa bort fizettek.¹⁰⁸ 1829-ben Szóts Sámuel azért büntették meg két forint és 6 krajcárra, mert a halottas háznál káromkodott, és nem viselkedett céhbeli emberhez méltóan.¹⁰⁹ 1835-ben öreg mester Kovács József a dékány többrendbeli hívására sem jelent meg, hogy énekeljen a temetésen, ezért két kupa borra ítélték.¹¹⁰

1838-ban újjólag szabályozták a temetéseken való megjelenést: „...ha valaki éneklésre nem jelenik meg, büntetése egy kupa bor, ha temetésre meg nem jelenik akkor két kupa bor.”¹¹¹ 1838-ban Sükös József temetésén az éneklésről hiányzó Csiszár Dánielt két kupa borral büntették, míg ugyanezért a mulasztásért, Nagy Jánost és Nagy Józsefet egy-egy kupa borral.¹¹² 1847-ben, Kovács Istvánt két kupa borra büntették, mert nem jelent meg egy temetésen csak úgy mint Molnár Bálintot, aki az atyámester utasítására nem ment el sírt ásni.¹¹³

1853-tól kezdve újból áttértek a készpénzzel való büntetésre. Így ebben az évben Tóth István öregmestert, mert egy temetésen nem vett részt 50 krajcárral büntették, Szóts Dávidot, aki két temetésről hiányzott egy rénes forint és negyven krajcárral büntették, míg Sükös Antalt, aki három temetésről maradt távol, két rénes forint és 30 krajcárral bírságot.¹¹⁴

A céhvezetők kihágásai és büntetései

A céh törvényei az előjárók részére is kötelezőek voltak. A hatalommal való visszaélést, a céh vagyonának pontatlan kezelését az illetlen viselkedést, a feladatok elmulasztását büntették. 1782-ben Kovács József főcéhmester tisztségének lejártá után sem helyezte vissza a céh ládjából kivett okmányokat, továbbá a céh tulajdonát képező hosszú asztalt is magánál tartotta és időközben „el is vágatta”. Hibáit beismerve másfél veder bort fizetett.¹¹⁵ 1805-ben, „Nagy Sámuel ökegyelme a céhtől céhmesterek választatván, ezen választásának nem engedelmeskedvén és céhünket házába be nem eresztvén, ezen cselekedetért megbüntettetett két magyar forintra.”¹¹⁶ 1815-ben, Szóts Sámuel kiscéhmester nem ismerte el felettesének Jantsó József főcéhmestert. Az ügyet a céh megtárgyalta és miután Szóts Sámuel nem óhajtotta gyakorolni tisztét azt átruházták Csiszár Dánielre.¹¹⁷ A következő évben bebizonyosodott, hogy amíg tisztségét viselte, a korcsmából titokban bort hozatott a céh pénzén. Ezért nyolc rénes forintra büntették. Az 1819. június 26-án tartott céhgyűlésen Deső Mózes dékány megittasodott és a főlátónak nem engedelmeskedett. Vét-

ségéért hat rénes forintra büntették és a dékányságról is leváltották.¹¹⁸ 1835-ben Kovács Dániel főlátómester házában tartott gyűlésen Molnár Dániel főcéhmester ellen azt a vádat hozták fel, „minthogy a főcéhmester törvényes artikulusunkat és céhünket megvetette, ezen hónap 21-én teljes gyűlésünkön közsérelmül a céh ládáját megrugdosván, csunya szavakkal illetván, továbbá felharagudott indulattal céhünk pénzét szerte öntötte. Ezen helytelen cselekedetét nem is tagadta. Megtekintve hasznos szolgálatait, a most elkövetett hibájáért céhünk 12 magyar forintra ítélte és ha továbbra is morrozuskodnék hivatalából elmozdítassék.”¹¹⁹ Ezek szerint a céhnek volt bátorsága, hogy a céh vezetőjét hivatala gyakorlása idején magas pénzbírsággal sújtsa. 1839-ben Molnár Dániel főcéhmester panaszt emel Kovács Imre főlátómester ellen azért, mert a város piacán, őt minden ok nélkül szidalmazta. Büntetése egy veder bor volt. Ugyancsak Kovács Imre, még abban az évben az adventi gyűlés alkalmával csúnyán beszélt Jantsó József öregmesterrel „az anyjának parancsoljon, ő nem veszi fel a szavát”. Ezért egy veder borral büntették, mire a nevezett hivataláról lemondott s helyette más személyt választottak.¹²⁰ 1841. január 26-ra gyűlést hívtak össze Kovács Dániel kiscéhmester ügyében, aki „hogya főcéhmesternek teszik az lesz jószívvel, de többé kiscéhmester nem lesz, mondta. A céh látva, hogy hivatalát nem vállalta fel, elhatározta, hogy se egyszer se másszor semmi hivatalra fel ne vevődjék.”¹²¹ 1843-ban Nagy József kislátómestert a céh azért büntette meg 3 magyar forintra mert Jantsó Dánielnek a zsebébe sült tyúkhús darabokat dugott.¹²² 1847-ben Nagy Jánost fél veder borral büntették, mert kislátómesteri megbízásának nem tett eleget.¹²³ 1850-ben Szalatsi Kelemen kisdékányt egy forint készpénzre és egy font viaszra büntették, mert a céh többi elöljáróit megsértette.¹²⁴

A nyersanyag beszerzésével, a mesterség űzésével és az áru értékesítésével kapcsolatos kihágások s azok büntetése

A mesterek közötti szüntelen torzsalkodások, veszekedések, verekedések, lopások a céhéletet csak egyoldalúan világítják meg. A teljesebb kép érdekében szükségyszerű megvizsgálni a nyersanyag beszerzése, a mesterség gyakorlása és a késztermékek értékesítése terén felmerült viszályokat, kihágásokat és büntetéseket is.

A XIX. század elejéig a kézdivásárhelyi szűcs céh is igyekezett minden mesterember számára azonos munkafeltételeket teremteni. Szigorúan megtiltottak mindennemű versengést az árak tekintetében, mindenkítől megkövetelték, hogy tartsa be a hagyományos munkamódszereket, szigorúan ellenőrizték, nehogy valamelyik mester több nyersanyagot szerezzen be, mint a másik. Nagy gondot fordítottak az áru minőségének és az eladás körülményeinek szigorú körülhatárolására. A céh tehát nem tűrt eltérést a közös módszerektől sem a termelés, sem az értékesítés terén.¹²⁵

A nyersanyag beszerzése többnyire a céh feladata volt, a megvásárolt bőrt egyenlő arányban osztották szét a tagok között. A céh nem mindig tudta kielégíteni a mesterek nyersanyag szükségletét, s ilyenkor mindenki egyénileg kísérelte meg a nyersbőr beszerzését. A szűcs céh törvényei azonban szigorúan tiltották a nyers illetve kikészítetlen bőrökkel való kereskedést. 1773-ban a céh határozatba foglalta, hogy a mesterembereknek „csávátlan bőröket eladni semmiképpen sem leszen szabad hogyha valaki csávátlan bőrt ad el és ha nála megkapják maradjon a bőr a céhnek ha pedig nem, fizessen annyi számú pénzt amennyi árút eladott.”¹²⁶ A nyersanyag beszerzésének feltételeit az 1777-ben kiadott rendelkezés is szabályozta: „ennek utána nem leszen szabad sem Brassóból sem egyéb helyről olyan sokszámú kozsok bőröket hozni, mint hoztak ennek előtte némely mesteremberek a többi mesterembereknek nagy kárukra. Teljeséggel el nem tiltatik senki a Brassóból való bőrvételtől, de olyankor hozza, mikor a céhben nem taláztatik és akkor is csak vagy két kozsokra való csávált bőrt hozhasson, csávátlan bőrt pedig szabad leszen akármennyit és akárhonnét hozni és venni.”¹²⁷ A nyersbőr vásárlása tehát szabad volt, tiltották viszont a nyers kikészítetlen bőr eladását. Így kísérelték megakadályozni a céhmesterek foglalkozásához nem illő, nem becsületes, munkanélküli többletjövedelemhez való jutást, továbbá biztosítani igyekeztek a bőses nyersanyag ellátást minden tag számára. A céh akár büntetések alkalmazásával is igyekezett érvényt szerezni határozatainak. Nagy Dániel 1776-ban, négy csávátlan bőrt adott el „a céh deliberátuma szerint ketteje a céhnek maradt, kettejét pedig visszaadták neki.”¹²⁸

1781-ben Csiszár Sámuel „a céhünk deliberátuma ellen hozott sokszámú csávált báránybőröket de utoljára észrevénén céhünknek lekötelezé magát, hogyha többször céhünknek kárára hozna akármennyi számú lenne is, mind vesszen a nemes céhnek.”¹²⁹ Kovács József 1783-ban, a brassói országos „sokadalomból” egy téli kozsokot vásárolt, amelyet Kézdivásárhelyen tovább adott. Első kihágása lévén nem büntették meg.¹³⁰ 1795-ben a sepsiszentgyörgyi vásáron Bodó János és Bodó Sámuel nyers báránybőröket adott el. Ezért két veder borral büntették, azzal a figyelmeztetéssel, hogy ismétlődés esetén kizárják őket a céhből.¹³¹ 1817-ben, többen a céh tagjai közül: Szóts Izrael, Bodó Ferenc, Kovács Dániel, Bodó András, Sükös András és Sükös József bárányokat nyúztak és bőreiket a céh tudta nélkül csávátlanul idegen kereskedőknek eladták. A tettesek mindenike tíz-tíz rénes forint bírságot és minden eladott bőr után a céh javára még két-két garast fizettek, azzal a megjegyzéssel, hogy az eset megismétlődésekor 24 rénes forintot kell fizetniük.¹³² 1819-ben Bodó András, Sükös András, Moska János bárányokat nyúztak és báránybőröket vettek „egykézre”. Bodó Andrást és Moska Jánost nyolc rénes forintra, Sükös Andrást pedig ennek felére büntették, mert előre megvallotta minden erőltetés nélkül hibáját.¹³³ A nyersbőr eladásának megakadályozása érdekében a céh különböző intézkedéseket hozott: 1825-ben elrendelték: „senki egy bőrt nem adhat el nyersen ha egy garast a céhnek le nem fizet, a büntetés pedig 12 rénes forint és a garasok ezen felül való megfizetése minden kifogás nélkül. Ha pedig valaki el akarja adni a nyersbőrt, jelentse a

főcéhmesternek és a céhtiszteknek, ha pedig a garast nem akarja megfizetni, a bőrt csáválja ki.¹³⁴ 1827-ben a nyersbőrök eladása miatt ismét bírságoltak. Molnár Adámot egy veder borra büntették, mert Tóth István mészárosal báránybőröket vittek Brassóba. Ugyanebben az évben Bodó Andrást öt rénes forintra bírságolták, mert a céh tudta nélkül 11 nyersbőrt adott el. Kovács Sámuel és Nagy Mózes is 6 rénes forintra büntették, mert a céh tudta nélkül bőrt adtak el Brassóban.¹³⁵

Nemcsak a nyersbőrökkel való kereskedelem volt tilos, hanem büntették bármilyen, céhen kívüli termék nyereséggel történő adásvételét is. Ezért büntették meg 1841-ben Jantsó Sámuel, aki a „céhnek pravarikációjára idegen munkát vásárolván nyereségre, melyet árult a színben ezt konfiskáltak és fizetett egy veder bort.”¹³⁶

A sapkákkal való kereskedelmet is büntette a céh egy korábban kiadott és 1815-ben megerősített határozat alapján: „a sapkáknak mástól való felszedése és árulása semmi szín alatt nem megengedhető, 12 rénes forint büntetés mellett. Ezen sapkák árulását csupán a céh számára leszzen szabad árulni és árultatni.”¹³⁷ A céh a sapkák árulási jogát kisajátította: ezt mutatja Nagy József esete is, aki 1841-ben a céh számára megvarrás végett sapkáknak valót kapott, melyből egyet a maga hasznára „eloroszlott”. 12 magyar forintra büntették és a sapkát is visszavették tőle.¹³⁸ 1843-ban, Jantsó Sámuel volt főcéhmester „holmi obsitos katonát házához beültevéen és vele fehér sapkát varratván, több mint két hétig a céh hire nélkül. Céhünk észrevéven a polikár delektor erejével onnan elfogattuk és a keringő árestomba is tartatott. Jantsó Sámuel volt főcéhmester megbüntette a rendes komiszárius jelenletében 24 magyar forintra.”¹³⁹ 1858-ban Bodó Áron idegen lábsapkákat vásárolt és adott tovább, ezért 12 magyar forintra büntették, „oly feltétel mellett, hogy egy céhbeli tagtársunknak sem szabad sem itthon sem sokadalomban idegen munkát árulni, vagy ha benne találtatik 24 magyar forintot fog fizetni”. Ugyanebben az évben Jantsó Sámuel is idegen sapkát árult, büntetése két forint és 30 krajcár volt.¹⁴⁰ 1872-ben Kovács Pál Brassóból, a céh tudta nélkül 33 darab lábsapkát vett, ezért 4 osztrák forintra büntették. Az 1872-i országos vásár alkalmával, a céh saját lábsapkáit eladás végett kiosztotta tagjai között. Az ellenszegülőket 4 forintra büntették.¹⁴¹

A céh nemcsak a szűcsmesterség üzéséhez szükséges nyersanyagok beszerzését ellenőrizte, hanem gondot fordított a szűcs termékek minőségének körülhatárolására is: a vállalt munkát jól és tisztességesen, hozzáférhető áron kellett elkészíteni, a vásárló közönség jogos igényei szerint, hogy a pénzéért mindenki jó árút kapjon.¹⁴²

Ilyen elv szellemében fogant Bodó Ferenc négy rénes forintban megszabott büntetése, aki 1819-ben egy subát rosszul bélelt.¹⁴³ 1822-ben Kovács Dánielt és Kovács Imrét hat-hat rénes forinttal büntették, „mert a nemes céh parancsolatját áthágván abban a tekintetben, hogy megtiltattak vala, hogy szurokporral a süvegeket ne kenjék be, mivel azon dolog nem becsületes céhet illet és még a tiszta munkát is elgazolták.”¹⁴⁴ 1827-ben Szóts Izraelt 32 krajcárral büntették, mert Nagy Tamásnak a kozsókját nem készítette el határidőre, bár a bőrt 3 évig magánál tartotta.¹⁴⁵ Ez az eset

példázza, hogy a céh a határidők tiszteletben tartására is hangsúlyt helyezett, amint azt az 1824-es felújított kiváltságlevélben a 20. cikkely is kimondta: „ha valamely mester a munkát terminusra nem képes elkészíteni, a céhbeli előljáró terminust szabjon ki, ha addig sem készült el a munka, 30 krajcár büntetést fizet a céhnek. Ha a vevővel így sem tudnak megegyezni az ügyet magisztrátus elé kell terjeszteni.”¹⁴⁶ 1845-ben, hibásan elkészített bundáért Szóts János 32 krajcár bírságot fizetett.¹⁴⁷ 1867-ben, Bardócz Andrást és Kováts Gergelyt hat-hat forintra büntették, mert „fehér bőrből való fekete sapkát árultak”, Bodó Áron látómester ismételt figyelmeztetése ellenére.¹⁴⁸

A mesterek egyik fontos tevékenysége volt az általuk készített termékek értékesítése, a város piacán felállított áruló színben és a környező helységek vásárain. Az állandó és legfontosabb értékesítési hely azonban Kézdivásárhely volt. Közös erőfeszítéssel 1807-ben hozzáfogtak egy új árulószín építéséhez. A komoly anyagi ráfordítás miatt a céh, a március 15.-i gyűlésen határozatot hozott, miszerint a szín építésében minden mesternek részt kell vállaljon saját maga vagy megfelelő munkaerő beállításával. Kivételt képeztek a katonai szolgálatot teljesítő személyek. A határozatot tiszteletben nem tartó személyeket három forinttal bírságozták.¹⁴⁹ Így 1808-ban Szóts Ferenc öregmestert és Török Ferenc ifjúmestert ezen címen büntették meg az említett pénzüsszeg erejéig. Hasonló sorsra jutott Jantsó Sámuel is, akit dékány által rendeltek ki a szín építéséhez, de nem jelent meg.¹⁵⁰ A szín karbantartási költségeinek fedezésére, illetőleg pótlására a céh 1807 december 27.-i határozata értelmében minden újonnon belépett mester, ha a céhbeli mester gyermeke öt, ha idegen 10 magyar forintot, mint „színpénzt” tartozott fizetni.¹⁵¹

A vásárba járás, a mesterek letelepedése, elhelyezkedése és viselkedése a vásárban sok vitára adott alkalmat, de a rendetlenkedők ilyen esetben sem kerültek el a büntetést. Így 1808-ban „a csíkszeredai sokadalomban az árulóhelyért valami beszéd indulván melyet Tóth Sámuel főcéhmester mint előljáró igazításba akarván venni ott helyben, öreg Jantsó Sámuel a rendelésnek nem engedelmeskedett és a főcéhmester parancsolatát lehurúttá. Hibás viselkedéséért négy kupa borral büntették.”¹⁵² 1836-ban, Sükös József ifjúmester a sepsiszentgyörgyi sokadalomban éjnek idején sátrakat és padokat rontott össze. Megbüntették két forintra és két font viaszra.¹⁵³ 1839-ben őszi sokadalom napján Nagy József a céh tisztjeit megszidta, mert színpénzbeli adósságának ki nem egyenlítése miatt árulóhely nélkül hagyták. Viselkedéséért egy forint és egy font viaszra büntették.¹⁵⁴ Molnár Dávid 1850-ben panaszt emelt Bodó Sámuel öregmester ellen, hogy a karcfalvi vásáron nem a részére kijelölt helyen rakodott ki. Büntetésül egy forint készpénzt és egy font viaszt fizetett.¹⁵⁵

Kováts Imre főcéhmester 1850-ben az egyik gyűlésen szóvá tette, hogy egyes öregebb mesterek későn jönnek meg a vásárra, ezért a többiek sem tudnak idejében kirakodni. Ezért úgy határoztak, hogy a kirakodási rendet csak reggel 9-ig kell tiszteletben tartani, az addig meg nem jelent öregmesterek elveszítik előjogaikat.¹⁵⁶ Különben a kirakodási rend ezután is sok vitára és kellemetlenségre adott alkalmat. Ezért 1856-ban újból

megerősítették az árulási rendet: „mint itt helyben, mint sokadalokban az áruló helyek miatt viszályok fordultak elő. Újra meghatározatott, hogy a régi rend tartassék meg. Elkezdte a helyet a legöregebb és a második öreg fordul vele szembe és így folytatódjék.¹⁵⁷ Így az árulóhelyek elfoglalása a céhbéli besorolást követte: a legjobb helyeket a céh előljárói és az öregmesterek kapták, csak utánuk következtek a fiatalabb mesterek. 1866-ban ismét szabályozták az árulás körülményeit: „ha egy mester harmadmagával menne is az országos vásárba egy helynél többet el nem foglalhat, mind a hárman csak a mester helyén árulhatnak.“¹⁵⁸ Az árulási szabályok megszegőit is büntették. 1871-ben a brassói vásárban Gáspárik József és Kovács Gergely összeküldözött. A vita eldöntésekor az utóbbit két osztrák forintra büntették, mert jogtalanul foglalta el a társa helyét.¹⁵⁹ 1873-ban újból intézkedtek az árulóhelyek ügyében: „a társulat szabálya ellenére az országos vásárokon egyes mesteremberek több árulóhelyet foglalnak el és árulnak külön helyeken. Ezek büntetése 4 forint.“¹⁶⁰

A céhrendszer 1872-ben történt hivatalos megszüntetése ellenére a kézdivásárhelyi iparostársadalom görcsösen ragaszkodott a régi szabályok és szokások fenntartásához. Erre utal az 1883-ban kiadott rendszabály is: „sokadalomban úgy mint városunk piacán mindenki egy helyet foglaljon el és azon áruljanak vagy maga vagy nője vagy segédje.“ Ezzel egyidejűleg az eddigi négy forintos büntetést 12 forintra emelik: „Mind eddig, úgy ezután is az elsőség mind itthon, mind a sokadalomban az öregebb szakársaké lesz.“¹⁶¹

A XVIII. századi céhreformok igyekeztek véget vetni a céhek hatalmi túltengéseinek. 1729-ben, a céhbiztosi intézmény országos bevezetésével a városi hatóság felügyelete és ellenőrzése mellett működtek. Mária Terézia 1761. évi céh-kiváltság reformja alkalmával újból tisztázták a céhi jogállást, mint ahogy 1813-ban a céhek működéséről hozott újabb császári rendelkezés is leszögezte a céhszervezet kettős függőségét. A régi céhhatósági működésnek csak egyes csökevényei maradtak fenn: a mesterek és legényeik illetve inasaik közötti kisebb súrlódások, viszályok esetén döntöttek. Ilyen belső ügyekben a céh bírói széket tarthatott s két forintig terjedő bírságot gyakorolhatott. Ezt is csak úgy, hogy az ítélettel elégedetlen fél fellebbezhetett a városi tanácshoz. A céh tagjainak nagyobb vétségei kiváltképpen bűnügyei s a céhen kívülieknek a céhkiváltságokat esetleg megsértő gazdasági jellegű kihágásaik ügyeiben a céh-bíróság illetéktelen volt.¹⁶²

A központi utasítások nem sokat változtattak a kézdivásárhelyi szűcs céh régi szokásait illetően. Az 1824-ben felújított működési szabályzat utal ugyan a céhbiztosi intézményre és ellenőrző szerepére, valamint a tagok azon jogára, hogy élhetnek a fellebbezés lehetőségével, a gyakorlatban azonban a céhek életében előforduló mindennemű ügyben továbbra is a céh rendelkezett. Így a megállapított két forintos bírságot sokszorosan túllépték a céhek által alkalmazott büntetések. A céh továbbra is megtorló intézkedéseket fogantatosított olyan céhen kívüli személyekkel szemben, akik a céh kiváltságait megsértették. Elkobozták áruikat, megbírságot a báránybőrt felvásárló személyeket, megtiltották a városban

és a Kantában élő kereskedőknek, hogy állatbőröket árusítsanak. A kontárokat pedig, akár céhen kívüli szűcsök vagy más mesterséget űzők (pl. szabók) voltak, szigorú ellenőrzés alatt tartották. Felléptek minden olyan cselekedet ellen, amely valamilyen formában mesterségük gyakorlását korlátozhatta volna.

A kézdivásárhelyi szűcs céh XVIII. század végi és XIX. századi történetében a társadalmi ellentétek kihangsúlyozódtak. A legélesebb ellentétek a céhtagok és a vezetők között mutatkoznak. Ezt mutatják a jegyzőkönyvekben feltűnő legkülönbözőbb sérelmek és panaszok. A szófogadatlanságtól és a tiszteletlenségtől a parancsok megtagadásáig, valamint a nyílt szembeszegülésig, a társadalmi ellentétek egész sora bontakozik ki. Egy széteső társadalmi-gazdasági forma haláltusája rajzolódik ki a dokumentumokból. A fejlődő társadalmi-gazdasági viszonyok erőszakos visszafolytása, az ősi szokásokhoz való csökönös ragaszkodás, a fejlődés nyújtotta perspektívák nyílt visszautasítása jellemzi a céhek életének utolsó szakaszát. A céhtagok között eddig észlelt összhang és segítőkészség elsorvad, egymásban mindinkább az ellenfelet, a vetélytársat látják. A tagság nem akarja tudomásul venni, hogy a kiteljesedés útjai bezárultak. Noha első pillantásra úgy tűnik, hogy a céh valamennyi mesterember érdekét képviselte, valójában a céhszervezet is a kizsákmányolás szerve volt. Az ellentét nemcsak a céhvezetők és a tagság között mélyült el, hanem nyomon követhető a mesteremberek egymás közötti viszonyulásában is. A jegyzőkönyvek lapjai ellenségesebbnél ellenségesebb megnyilvánulásokról tanuskodnak. Nemcsak a veszekedések véget nem érő láncolatával találkozunk, de az ököljog érvényesítését, az indulatoknak tettlegességekben való levezetését, az önbíráskodást is gyakran kényszerülnek kivizsgálni illetve megtorolni.

A céh kötelékek lazulásának és a függetlenségi törekvések érvényesülésének tulajdonítható a céh reagálása, amely véget nem érő fenyegetőzésekben és figyelmeztetésekben nyilvánult meg. „Az utolsó figyelmeztetések“ megismétlődése ugyanazon személy esetében rávilágítanak a tagság renitenskedő viszonyulására a céh törvényeivel szemben. Gyakorlatok a látszatfigyelmeztetések: a gyűlések rendbontóit azokról való kizárással, az összejövetelek duhajkodóit pedig a közös szórakozásokról való kirekesztéssel fenyegetik; nem egy esetben helyezik kilátásba azt is, hogy az érintett mester vásárokon csak az utolsó áruló helyet kaphatja. Azonban a szankciók sem voltak mindig kivitelezhetőek, mert a céh nem rendelkezett a végrehajtáshoz szükséges hatalommal. A kirótt bírságokat gyakran több év múltán sem egyenlítik ki, s még a céhtől igénybe vett kölcsönöket sem fizették vissza.

Tehetetlenségében a céh a katonaság segítségét és tekintélyét is kénytelen igénybe venni. A katonaköteles mesteremberre a katonai szigor bármikor lecsaphatott. Ez az intézmény pedig nem válogatott a módszerekben és eszközökben. A legmegszégyenítőbb, az emberi méltóságot leginkább megalázó testi fenyítéstől a vasbaverésig és bezárásig a középkorias büntetések elszenvedői a céhtagok. Itt jegyezzük meg azt is, hogy a céh-

vezetőknek nem volt tekintélyük a katonai hatóságok előtt. Ezt bizonyítják az előjárókkal szemben is alkalmazott szigorú büntetések.

A hagyományok és a céhereklyék elveszítik régi varázsukat. A céhszimbólumok misztikus ereje és tisztelete megszűnik. A céhtagság együvé tartozását jelképező kegytárgyak sem kerülnek el a meggyalázást. A gyűlések ünnepélyes légkörét, a rendes öltözetben, külsőben való megjelenést felcseréli az ittasan, borotvátlanul, pontatlanul megjelenő és állandóan elégedetlenkedő mester típusa. A hivatali tisztségek viselése már nem jelent anyagi hasznot és erkölcsi elismerést, annál inkább vesződést és időrablást. Nem véletlenül utasítják tehát vissza egyesek a hivatali megbízásokat, illetve kényszerül a céh passzív magatartás miatt másokat tisztességükről leváltani. Előfordult az is, hogy a főcéhmesterségen kívül más tisztséghez egyáltalán nem ragaszkodó mesterembereket meneszteni kényszerültek. A kialakult hangulatot tükrözi annak a kiscéhmesternek a magatartása is, aki az alárendeltséget megunva, kijelenti, hogyha főcéhmester nem lehet, visszalép a közönséges céhtagok soraiba. A céh vezetésével szembeni elégedetlenséghez hozzájárult a „klikkek“ kialakulása is. A XIX. század elejétől állandósul az a gyakorlat, hogy a négytagú céhvezetőségben az egyes tisztségviselők váltogatták egymást. A 12 tagú öregmesterek „kasztjába“ bejutni is csak rendkívüli esetben lehetett. 1850-től az ifjúmesterek népes tábora is kettészakadt, kivált belőle egy újabb csoportosulás az úgynevezett „középfajak-é“. A céhmesterek között tehát korszerinti megkülönböztetés is létezett. Legalól az ifjúmesterek, legfelöl pedig az öregmesterek állottak.¹⁶³

Az idegen árúk konkurenciája, a megváltozott életforma jóval nagyobb követelményeket állít a céhek elé, mint régen. Az évszázados szokások és módszerek maradvány, haladásgátlóvá váltak. A céhtagok a patriarkális céh-életforma legáltalánosabb szokásait sem tartották már tiszteletben, tömegesen késnek el vagy meg sem jelennek a céhek legfontosabb fórumán a céhgyűlésen. Ezt a folyamatot a felemelt bírságok sem tudják megállítani, mint ahogy a céh képtelen megakadályozni a közösséget ugyancsak összetartó ősi szokásról, a halotti ceremóniáról való indokolatlan hiányzásokat sem. Az emberek már nem érzik magukénak, érdekeik fenntartójának és védelmezőjének a céhet. A céhtagság már nem megtiszteltetés, hanem sok esetben teher. Teher, mert a céh megtiltja a céhen kívüli munkaerő alkalmazását, szigorú besorolást készít azokról a termékekről, melyeknek készítése és értékesítése a céh monopoliumát képezte. Az sem meglepő ezek után, hogy éppen a céhrendszer hivatalos megszüntetésének évében, vagyis 1872-ben az önértetében megsértett mester önszántából lemond céhtagságáról: „Csiszár Mózes régi őseink emlékezetétől fogva fennálló céhális gyűléseinkbe úgy temetési szertartásainkra régtől nem vesz részt. Ezen kívül, polgári és egyházi törvényeink ellenére törvénytelen ágyból született magzatnak adott életet s az emberi gyarlóságból következett önfeledési hibát jóvá tenni, még eddig elé semmi jelét nem adta s ha sem a világi sem az egyházi törvény ennek jóvátételére illetőleg a becsületesség és törvényesség útjára téríteni nem voltak képesek céhünk tovább színlelni nem tudta. Felszólítatott, hogy hajlandó lesz-e

az irányába felhozottak jóvátételére. Kováts Dániel által felszólított, aki azon egyenes szókimondásával, hogy még egy pohár bort sem lesz hajlandó elkölteni a szóban forgó atyánkfiával, hogyha megtörtént hibáit jóvátenni magát ki nem nyilatkoztassa. Csiszár Mózes azt válaszolta, hogy a hibákat el nem ismeri hanem inkább sok jót tett a céh irányában mindaz által, a dolgok ily állásában céhünkben többet maradni nem kíván, én a céhen kívül megtudok élni, ezt felelve eltávozott.¹⁶⁴

A céh örökös tőkehiányban szenvedett. A kiadások sokkal magasabbak és többfélék voltak, mint a bevételek. Nem csoda, ha a céh a büntetésekből származó összegeket jövedelme egyik fő forrásának tekintette. 1808-ban a 684 forint összbevételből 51 forint a büntetés-pénzekből származott, ami az összjövedelemnek több mint 7 százalékát jelentette. 1817-ben 72 forintot képezett a bírságokból befolyt összeg, míg 1819-ben a 892 forintnyi összjövedelemből 75 forint a büntetések részaránya, ami a jövedelemnek több mint 8 százalékát tette ki. Meg kell jegyezni, hogy csak hozzávetőlegesen lehet kimutatni, a pénzbüntetések közül ténylegesen befolyt összegeket, mert a megbírságolt személyek nem mindig fizettek a büntetés kiszabásának évében, hanem sok esetben csak több éves részletben. Esetenként a céh is megkönnyült a megbírságoltakon, csökkentette a büntetést. Jantsó Dániel 1831-ben a kilenc forintos büntetésből csak három forintot törlesztett, a többbit a céh elengedte.¹⁶⁵

A társadalmi rétegződés gazdasági differenciálódással párosult. A szegénysorsú mester, pártfogó hiányában képtelen mesterségét önállóan gyakorolni, ezért munkaerejét bérbe adja lehetősebb mestertársának, ahonnan azonban más munkáltatóhoz, már nem szegődhetett el. A feudális kötöttség, a jobbágyi kényszer átültetését jelenti ez a kézműipar területén.

A céhrendszer általános válsága tehát a kézdivásárhelyi céheket s közöttük a szűcs céhet sem kerülte el, de ennek tagjai minden nehézség és anyagi helyzetük romlása ellenére is ragaszkodtak az ősi életformához. Noha formálisan a céhek 1872-től ipartársukká változtak, a régi szokások háborítatlanul tovább éltek. Ugyanazok a szabályzatok igazgatták működésüket, mint századokkal azelőtt. Ugyanolyan munkamódszereket alkalmaztak, mint ősök és az új technika vagy fejlettebb eljárások bevezetéséről hallani sem akartak, úgyhogy a XX. század derekán végbement kisipari reformok, egy majdnem érintetlen középkorias világ végérvényes felszámolását jelentették Kézdivásárhelyen.

JEGYZETEK

¹ Cserey Zoltán. *Istoria breslei cojocarilor din Tg. Secuiesc la sfîrșitul sec. al XVIII-lea și începutul sec. al XIX-lea*. Aluta, 1974—75., 87 l.

² Cserey Zoltán. *A kézdivásárhelyi szűcs céh gazdasági-társadalmi helyzete a XVIII. sz. közepén (1730—1756), a számadási jegyzőkönyvek tükrében*. Aluta, 1976—77., 136 l.

³ A kézdivásárhelyi Szűcs céhnek protokoluma az az jegyzőkönyve, melybe beiratnak mindennemű konsztitúciók és törvényes igazítást akár deliberatívá a céh előtt akár békesség által véghez ment. Mely kezdődött iratolni ez mostan folyó 1773. esztendőben december 28-án Kézdivásárhelyen. 1775 január 26-i gyűlés határozata.

⁴ *Ibidem*. 1781. október 15-i gyűlés.

- ⁵ *Ibidem.* 1806. október 29-i gyűlés.
- ⁶ Cserey Zoltán. *Istoria breslei cojocarilor...* 89 lap.
- ⁷ A kézdívasárhelyi Szöts céhnek protokoluma, az a jegyzőkönyve melyben beiratnak mindennemű igazítás akár deliberátíve a céh előtt, akár békesség által véghez mentek. Kezdődött irattatni mostan folyó esztendőben, azaz 1806-ban 22-ik októberben. 1841 augusztus 15-i gyűlés.
- ⁸ „Rátio, az 1816-ra a Szöts céh.“
- ⁹ „A Nemes Szöts céhnek az 1831-ik esztendőre szoló Ratioja.“
- ¹⁰ A kézdívasárhelyi Szöts céh protokoluma 1806—1873.
- ¹¹ 1822-ik esztendőre szoló ratioja a nemes Szöts céhnek.
- ¹² A kézdívasárhelyi privilégizált becsületes Szöts céhnek. Kézdívasárhely 1812. dec. 18-án.
- ¹³ A kézdívasárhelyi szűcs céh privilégiuma. 1649. január 29.
- ¹⁴ Artikulusok melyek a Királyi Főkormányzó Tanácstól a királyi szabad városban Kézdívasárhelyen levő céhnek kiadattat. 1824.
- ¹⁵ A kézdívasárhelyi Szöts céh protokoluma... 1806—1873. 1807 március 15-i gyűlés.
- ¹⁶ *Ibidem.* 1819. május 22-i gyűlés.
- ¹⁷ *Ibidem.* 1819. június 26-i gyűlés.
- ¹⁸ *Ibidem.* 1820. évi gyűlés.
- ¹⁹ *Ibidem.* 1832. advent gyűlés
- ²⁰ *Ibidem.* 1820. november 25. Advent gyűlés.
- ²¹ *Ibidem.* 1821. január 20-i gyűlés.
- ²² *Ibidem.* 1822. februári gyűlés.
- ²³ *Ibidem.* 1824. június 24-e. Szentjános gyűlése.
- ²⁴ *Ibidem.* 1830. szeptember 15-i gyűlés.
- ²⁵ *Ibidem.* 1832. július 7-i gyűlés.
- ²⁶ *Ibidem.* 1834. június 24. Szentjános gyűlése.
- ²⁷ *Ibidem.* 1837. január 1. gyűlés.
- ²⁸ *Ibidem.* 1854-es esztendő.
- ²⁹ A kézdívasárhelyi Szöts céh protokoluma... 1773—1806. 1803 február 19-i gyűlés.
- ³⁰ A kézdívasárhelyi Szöts céh protokoluma... 1806—1873. 1819 június 28-i gyűlés.
- ³¹ *Ibidem.* 1835. december Advent gyűlés.
- ³² *Ibidem.* 1847. november 27. Advent gyűlés.
- ³³ *Ibidem.* 1852. június 26-i gyűlés.
- ³⁴ *Ibidem.* 1853-ban.
- ³⁵ *Ibidem.* 1854-ben.
- ³⁶ *Ibidem.* 1857. december 25-i gyűlés.
- ³⁷ *Ibidem.* 1808. július 12-én.
- ³⁸ *Ibidem.* 1831. december 3-a Advent gyűlés.
- ³⁹ *Ibidem.* 1836. január 12-én.
- ⁴⁰ *Ibidem.* 1843. március 29-én.
- ⁴¹ *Ibidem.* 1857. Szentjános gyűlése.
- ⁴² A kézdívasárhelyi Szöts céh protokoluma 1773—1806. 1806. június 22-én.
- ⁴³ A kézdívasárhelyi Szöts céh protokoluma 1806—1873. 1817. március 10-i gyűlés.
- ⁴⁴ *Ibidem.* 1822. február 20.
- ⁴⁵ *Ibidem.* 1841-ben.
- ⁴⁶ *Ibidem.* 1814. június 26-a.
- ⁴⁷ *Ibidem.* 1824. június 24. Szentjános gyűlése.
- ⁴⁸ A kézdívasárhelyi Szöts céh protokoluma 1773—1806. 1777. szeptember 11-i.
- ⁴⁹ *Ibidem.* 1781. január 16-án.
- ⁵⁰ *Ibidem.* 1784. szeptemberében.
- ⁵¹ A kézdívasárhelyi Szöts céh protokoluma 1773—1807. 1807. jan. 22-én.
- ⁵² 1831. december 3-án Advent gyűlése.
- ⁵³ *Ibidem.* 1835-ben.
- ⁵⁴ *Ibidem.* 1836. augusztus 11-én.

- ⁵⁵ *Ibidem.* 1837. január 1-én.
⁵⁶ *Ibidem.* 1844. december 7-én.
⁵⁷ *Ibidem.* 1847. november 27. Advent gyűlés.
⁵⁸ Artikulusok melyek a Királyi Főkormányzó Tanácstól... 1824.
⁵⁹ Kézdivásárhelyi Szöts céh protokoluma 1806—1873. 1802. jún. 30.
⁶⁰ *Ibidem.* 1803. febr. 19-én.
⁶¹ *Ibidem.* 1808. júl. 12-én.
⁶² *Ibidem.* 1815. november 27-én.
⁶³ *Ibidem.* 1817. áprilie 19-én.
⁶⁴ *Ibidem.* 1819. január 16-án.
⁶⁵ *Ibidem.* 1820. június 24-én.
⁶⁶ *Ibidem.* 1826. január 8-án.
⁶⁷ *Ibidem.* 1827. november 17-én.
⁶⁸ *Ibidem.* 1828. június 28-án.
⁶⁹ *Ibidem.* 1829. június 27-én.
⁷⁰ *Ibidem.* 1831. december 3. Advent gyűlése.
⁷¹ *Ibidem.* 1836. július 9-e Szentjános gyűlése.
⁷² *Ibidem.* 1839. december 27-én.
⁷³ *Ibidem.* 1840. augusztusában.
⁷⁴ *Ibidem.* 1841. január 26-án.
⁷⁵ *Ibidem.* 1817. október 22-én.
⁷⁶ *Ibidem.* 1846-ban.
⁷⁷ *Ibidem.* 1850. november 30-a Advent gyűlése.
⁷⁸ *Ibidem.* 1861. június 22-én Szentjános gyűlése.
⁷⁹ *Ibidem.* 1867-ben.
⁸⁰ *Ibidem.* 1869. december 15. Advent gyűlése.
⁸¹ *Ibidem.* 1825. dec. 7-én.
⁸² *Ibidem.* 1826. június 24-én.
⁸³ *Ibidem.* 1836. november 8-án.
⁸⁴ *Ibidem.* 1841. augusztus 15-én.
⁸⁵ *Ibidem.* 1846. február 26-án.
⁸⁶ *Ibidem.* 1847. november 27-én.
⁸⁷ *Ibidem.* 1849. Advent gyűlés.
⁸⁸ *Ibidem.* 1850. június 22.
⁸⁹ A kézdivásárhelyi szücs céh privilégiuma. 1649. január 29.
⁹⁰ A kézdivásárhelyi szücs céh protokoluma. 1773—1806. 1775. jan. 26-án.
⁹¹ *Ibidem.* 1781-ben.
⁹² A kézdivásárhelyi Szöts céh protokoluma. 1806—1873. 1808. január 7-én.
⁹³ *Ibidem.* 1822. február 20-án.
⁹⁴ *Ibidem.* 1836. február 26-án.
⁹⁵ A kézdivásárhelyi szücs céh privilégiuma 1649. január 29.
⁹⁶ A kézdivásárhelyi Szöts céh privilégiuma. 1806—1873. 1839-ben.
⁹⁷ „Ratio pro 1840.“
⁹⁸ A nemes Szöts céh ratioja az 1844-es évre.
⁹⁹ A kézdivásárhelyi szücs céh protokoluma 1806—1873. 1849. december.
¹⁰⁰ „Ratio pro 1850.“
¹⁰¹ A kézdivásárhelyi Szöts céh protokoluma 1806—1873. 1853-ban.
¹⁰² Richter M. István. *Mesterek a céhvilágban.* Ethnographia 1—2 szám, Budapest, 1934, 55. lap.
¹⁰³ A kézdivásárhelyi szücs céh privilégiuma. 1649. január 29.
¹⁰⁴ Artikulusok amelyek a Királyi Főkormányzó Tanácstól... 1824.
¹⁰⁵ A kézdivásárhelyi Szöts céh protokoluma 1788—1900. 1799. január 6-i gyűlés.
¹⁰⁶ *Ibidem.* 1808. április 2-án.
¹⁰⁷ *Ibidem.* 1836. október 11-én.
¹⁰⁸ Kézdivásárhelyi Szöts céh protokoluma 1806—1873. 1808. április 2-án.
¹⁰⁹ *Ibidem.* 1829. március 7-én.
¹¹⁰ *Ibidem.* 1835-ben.
¹¹¹ Kézdivásárhelyi Szöts céh protokoluma. 1788—1900. 1838. június 25-e Szentjános gyűlése.

- ¹¹² A kézdívásárhelyi Szüts céh protokoluma, 1806—1873. 1838. júl. 4.
- ¹¹³ *Ibidem.* 1847. november 27-én.
- ¹¹⁴ *Ibidem.* 1853-ban.
- ¹¹⁵ A kézdívásárhelyi szücs céh protokoluma. 1773—1806. 1782. november 16.
- ¹¹⁶ *Ibidem.* 1805-ben.
- ¹¹⁷ A kézdívásárhelyi szücs céh protokoluma 1806—1873. 1816. aug. 17-én.
- ¹¹⁸ *Ibidem.* 1819. június 26-án.
- ¹¹⁹ *Ibidem.* 1835. febr. 26-án.
- ¹²⁰ *Ibidem.* 1839. június 24-én.
- ¹²¹ *Ibidem.* 1841. január 26-án.
- ¹²² *Ibidem.* 1843. február 25-én.
- ¹²³ *Ibidem.* 1847-ben.
- ¹²⁴ *Ibidem.* 1850. november 30-a. Advent gyűlése.
- ¹²⁵ Kovács Géza. *A Zilahi céhek története.* Bukarest. 1958. 30—31 lap.
- ¹²⁶ A kézdívásárhelyi szücs céh protokoluma. 1773—1806. 1773. dec. 27-én.
- ¹²⁷ *Ibidem.* 1777. február 22-én.
- ¹²⁸ *Ibidem.* 1776. május 9-én.
- ¹²⁹ *Ibidem.* 1781. decemberében.
- ¹³⁰ *Ibidem.* 1783. november 29-én.
- ¹³¹ *Ibidem.* 1795. július.
- ¹³² A kézdívásárhelyi szücs céh protokoluma 1806—1873. 1817 július 27-én.
- ¹³³ *Ibidem.* 1819. június 26-án. Szentjános gyűlése.
- ¹³⁴ A kézdívásárhelyi szücs céh protokoluma 1788—1900. 1825. febr. 5-én.
- ¹³⁵ A kézdívásárhelyi szücs céh protokoluma. 1806—1873. 1827. jan. 13-án.
- ¹³⁶ *Ibidem.* 1841.
- ¹³⁷ A kézdívásárhelyi szücs céh protokoluma 1788—1900. 1851. dec. 27-én.
- ¹³⁸ A kézdívásárhelyi szücs céh protokoluma 1806—1873. 1841. júl. 17-én.
- ¹³⁹ *Ibidem.* 1843. március 29-én.
- ¹⁴⁰ *Ibidem.* 1858. december 27-én.
- ¹⁴¹ *Ibidem.* 1872. február 24-én.
- ¹⁴² Richter M. István: *Mesterek a céhvilágban.* Etnographia 1—2 szám. Budapest, 1934. 50. lap.
- ¹⁴³ Pro anno 1819. a nemes Szöts céh perceptuma és erogátuma.
- ¹⁴⁴ A kézdívásárhelyi szücs céh protokoluma 1806—1873. 1822. febr. 20-án.
- ¹⁴⁵ *Ibidem.* 1827. november 17-én.
- ¹⁴⁶ Artikulusok, melyek a Királyi Főkormányzó Tanácstól... 1824.
- ¹⁴⁷ Ratio pro 1845-re.
- ¹⁴⁸ A kézdívásárhelyi Szöts céh protokoluma 1806—1873. 1867 Advent gyűlése.
- ¹⁴⁹ A kézdívásárhelyi Szöts céh protokoluma 1773—1900. 1807. március 15-én.
- ¹⁵⁰ A kézdívásárhelyi csücs céh protokoluma, 1806—1973. 1808. január 7-én.
- ¹⁵¹ A kézdívásárhelyi Szöts céh protokoluma 1773—1900. 1807. december 27-én.
- ¹⁵² Kézdívásárhelyi Szöts céh protokoluma 1806—1873. 1808. április 2-án.
- ¹⁵³ *Ibidem.* 1836. november 8-án.
- ¹⁵⁴ *Ibidem.* 1839. november 23-án.
- ¹⁵⁵ *Ibidem.* 1850. június 22-én.
- ¹⁵⁶ *Ibidem.* 1850. június 22-én.
- ¹⁵⁷ A kézdívásárhelyi Szöts céh protokoluma 1773—1900. 1856 Advent gyűlése.
- ¹⁵⁸ *Ibidem.* 1866. Advent gyűlése.
- ¹⁵⁹ A kézdívásárhelyi Szöts céh protokoluma 1806—1873. 1872. febr. 24-én.
- ¹⁶⁰ A kézdívásárhelyi Szöst céh protokoluma 1773—1900. 1873. Advent gyűlése.
- ¹⁶¹ *Ibidem.* 1883. február 5-én.
- ¹⁶² Berlász Jenő: *A Pest-Budai céhes ipar válsága és a Ferencz-kori céh szabályozás.* Századok 1967. 3—4 szám. 572-ik lap.
- ¹⁶³ A kézdívásárhelyi Szöts céh protokoluma 1806—1873. 1872. júl. 29-én. Szentjános gyűlése.
- ¹⁶⁴ Dr. Szádecky Lajos: *Iparfejlődés és a céhek története Magyarországon.* Budapest, 1913. 204 lap.
- ¹⁶⁵ A nemes Szöts céhnek az 1831 esztendőre szóló ratioja.

ATRIBUȚILE JURIDICE ALE BRESLEI COJOCARILOR DIN ȚIRGU SECUIESC

Rezumat

Această lucrare abordează o problemă mai puțin studiată din viața breslelor, modul în care s-a desfășurat procesul de judecată în cadrul breslei cojocarilor din Țirgu Secuiesc, la sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea. Studiul analizează o serie de infracțiuni săvârșite de membrii breslei și eforturile făcute de conducătorii acesteia de a face dreptate.

Orașul Țirgu Secuiesc a făcut parte din sistemul de apărare a granițelor imperiului habsburgic, fiind sediul Regimentului Nr. 2. de Infanterie înființat în timpul împărătesei Maria Tereza. Meseriașii din oraș aveau dublă calitate, pe lângă faptul că erau membri ai breslelor, făceau parte ca militari din Regimentul 2 de Infanterie. Autoritățile militare în repetate rânduri s-au amestecat în treburile interne ale breslei, uneori aplicând și sancțiuni militare împotriva meseriașilor.

Infracțiunile săvârșite erau multiple ca de exemplu: certuri, bătăi, infracțiunile cauzate de consumarea băuturilor alcoolice, infracțiuni împotriva bunelor moravuri, furturi, comportare necuvincioasă față de breaslă și conducătorii săi, calomnii, divulgarea secretelor breslei, întârzieri și absențe de la adunările și înmormântările organizate de breaslă, infracțiuni săvârșite de conducătorii acesteia.

Un capitol aparte formează infracțiunile comise cu prilejul procurării materiei prime în timpul exercitării meseriei și desfacerii produselor.

De fiecare dată după infracțiunea săvârșită apare și pedeapsa aplicată de breaslă, care diferă de la caz la caz, începând cu mustrare și avertisment, până la amenzi în bani sau în natură. În ultima instanță s-a aplicat și excluderea din rîndul membrilor breslei.

Deși legile breslei stipulau că abaterile mai grave trebuiau să fie judecate de către instanțele orășenești, în realitate în toate cazurile întîlnite, judecata a fost făcută de către instanța breslei.

Din cele relatate în lucrarea de mai sus reiese o accentuare a contradicțiilor sociale în sînul breslei cojocarilor, la sfârșitul secolului al XIX-lea. Aceste contradicții se manifestau nu numai prin certuri interminabile, în unele cazuri chiar și prin încăierări la bătaie. Breasla este neputincioasă față de aceste manifestări. Ultimul avertisment este dat de mai multe ori aceleași persoane. Breasla nu dispunea de autoritate necesară pentru ca sancțiunile să fie executate; uneori ani de zile nu sînt achitate nici taxele impuse ca sancțiune. În ultima instanță breasla se adresează autorității militare, care aplică sancțiuni umilitoare, ca bătaia sau carceră.

Tradițiile și însemnele breslei pierd din vechea lor prestanță. Adunările, forurile cele mai importante ale breslei nu sînt frecventate cu regularitate. Ținuta ordonată a membrilor nu se mai respectă. Oamenii nu se mai străduiesc să obțină funcții de conducere în breaslă. În afară de funcția de stratoste, toate celelalte funcții sînt desconsiderate. Se petrece și o stratificare în sînul breslei. Pe lângă corpul de conducere, format din patru persoane, găsim categoria celor 12 meșteri bătrîni. Pătrunderea în rîndul meșterilor bătrîni era extrem de dificilă. Începînd din anul 1850 gruparea numeroasă a meșterilor tineri s-a împărțit în două, prin formarea categoriei „tinerii de mijloc”.

În cadrul breslei se petrece și o diferențiere economică. Meșterul sărac era nevoit să-și vîndă forța de muncă colegului său mai înstărit.

Asistăm, deci la procesul de descompunere a breslelor cojocarilor din Țirgu Secuiesc. În pofida tuturor greutăților generate de contradicțiile interne, membrii breslei cojocarilor fac eforturi considerabile în vederea menținerii sistemului de breaslă, a relațiilor statornicite în sînul acestei comunități.